

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבררי ההיחם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

תרומה

◆ ואת צנועים חכמה ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

הוקדש לרפואת
גב' נורית בת רומיה תחי'
רפואה שלימה במהרה אמן

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

תרומה

ואת צנועים חכמה

וַנִּתֵּן אֶת הַכֹּפֶרֶת עַל הָאָרֶן מִלְמַעְלָה וְאֶל הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִתָּן
אֱלֹהֶיךָ: (שמות כ"ה כ"א)

הקשה האור החיים הק' ז"ל והלא כבר לפני כן בפסוק ט"ז אמר:
"וַנִּתֵּן אֶל הָאָרֶן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִתָּן אֱלֹהֶיךָ" ולמה חזר ושנה דבר זה
כאן? ועוד יש לדקדק, למה בתחילה אמר: "וַנִּתֵּן אֶל הָאָרֶן" ועתה
אמר "וְאֶל הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת" לשון עתיד, ולא אמר לו בלשון
הקודם "וַנִּתֵּן" מה פשר שינוי הלשון?

וכתב רבינו יוסף חיים זיע"א בספרו עוד יוסף חי, לתרץ בהקדים עוד
קושיא אחרת, מדוע הוצרכה הכפורת לכסות את הארון מלמעלה, והלא
הארון עצמו הוא עשוי בשביל כסוי שמכסה בו את הלוחות שבתוכו?
ועוד, הלא יש כסוי בלאו הכי לארון עצמו, בפרוכת המבדלת בין
הקודש ובין קודש הקדשים, ולמה הוצרך לכסוי בכפורת זו ג"כ?

וכתב הבן איש חי לבאר על פי מעשה, בגביר אחד שהיה חכם גדול
ועשיר מופלג, והיה דרכו ללמוד בביתו, באחד מחדרי הבית שהקצה
ללימוד תורה, שהיו בו ספרי קודש לרוב.

והיה דרכו ללמוד כל יום מהבוקר עד הצהריים, לאחר מכן היה סועד את סעודת הצהריים, ויוצא לשוק לבית המסחר שלו.

הלימוד היה עם חברותא, תלמיד חכם גדול שהיה בא אליו כל יום, והיו לומדים יחד גמרא עם הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ונושאי כליו חק ולא יעבור.

לגביר הזה, היה בת אחת, חריפה ובעלת שכל גדול להפליא, ושכר לה אביה מלמד תלמיד חכם חשוב, שיבא כל יום ללמד אותה, והקצה להם חדר מיוחד ללימוד.

הגביר סיכם עם המלמד שילמדה את כל התנ"ך כולו, עם ביאור רש"י ורד"ק, וגם חכמת הדקדוק שיש במקרא, ולא רצה שתלמד תורה שבעל פה משניות וגמרא כלל.

ושיער אביה בדעתו, שהלימוד עם המלמד יהיה במשך כשנתיים ימים עד שתשלים למודה בתורה שבכתב, לכן שכר את המלמד לשנתיים מראש, בחמשים זהובים, ונתן לו את כל שכרו מראש, בתנאי שיבא כל יום ללמד את בתו.

האבא, היה בטוח שהמלמד עושה מלאכתו נאמנה, ולכן אף פעם לא נכנס לראות מה הם לומדים, ואיך בתו מתקדמת בלימודים.

המלמד היה מגיע כל יום ללמד את בתו כאשר התנה עמו, ועשה מלאכתו באמונה, והיה בא כל יום לחדר הבת ומלמד אותה תורה.

אך היות והבת ההיא היה לה שכל נפלא, ורצון נפלא, השלימה את לימוד המקרא עם ביאוריו, ועם חכמת הדקדוק שבו, בשבעה חודשים.

והנה המלמד שהשכירו אותו לשתי שנים, וכבר קבל מראש שכר לשתי שנים, התחיל ללמדה בתורה שבעל פה משנה וגמרא, והיא לרוב חדוד שכלה המופלא, היתה קולטת הלימוד של הגמרא ותוספות ומתחכמת בו מאד.

והנה לאחר שעבר שנה ואחד עשר חודשים מאז שהגיע המלמד ללמדה, עלה בלב אביה לבא לחדר בתו בעודה לומדת, לראות איך

היא מתקדמת בלימודים, האם עומדים הם בהספק כמו שסיכם עם המלמד.

והנה לתדהמתו הוא רואה שיש בידה גמרא, ולומדת עם המלמד סוגיא עמוקה עם מפרשים, הוא אומר למלמד בתדהמה מה זה צריך להיות? ואיך הגיע למצב כזה ללמד אותה גמרא!!!

ענה לו המלמד, מחמת חדוד שכלה וחריפות שלה, כל לימוד המקרא אשר התנית עמי ללמדה, כבר השלימה אותו בשבעה חדשים, ואני כבר נשכרתי ל-24 חודשים וקבלתי שכרי, הוכרחתי לבא כל יום ללמד אותה בגמרא, וגם את הלימוד הזה היא קולטת אותו בדרך נפלא כאשר אתה רואה...

אביה צחק ואמר למלמד עד כאן תחום שבת, הן אמת כי שכרתיך ל-24 חודשים וקבלת שכרך מראש, ועתה אתה חייב לי עוד חודש אחד, אני מוחל לך ותלך לביתך לשלום, ולא תטרח לבא פה עוד, ללמד את בתי, ונפרדו לשלום.

לאחר שהלך המלמד, אמרה הבת לאביה למה עשית כך, אני חשבתי כשתראה שהצלחתי בלימוד, תשכור אותו לעוד שתי שנים אחרות, ואתה עשית להפך, שדחית אותו ממני, ומחלת לו על החודש שהוא חייב לבא בו ללמדני תורה?

אמר לה אביה: בתי חמדת לבי, למה את צריכה ללמוד תורה שבעל פה, וכי את בן שיושב בבית המדרש ועוסק בתלמוד עם החכמים, והלא אשה את, ואחר ארבעה שנים תגיעי לפרק הנשואין כמנהג אנשי העיר להשיא הבנות כשהם בנות י"ח שנים, ואז אני אשיא אותך, ותהיי תחת רשות בעלך ותטפלי בעסקי הבית, הריון לידה וגידול בנים ולא יהיה לך פנאי ללמוד תורה שבעל פה, ומה שאת לומדת עתה, ישתכח ממך, והלואי שיהיה לך פנאי ביום שבת שהוא יום מנוחה ללמוד תנ"ך.

דבריו של אביה לא ערבו לבת, אבל היא שתקה ולא דברה כלום לפניו, למרות שנפשה חשקה בתורה.

אמרה הבת לעצמה, אני אהיה כמו ברוריה אשתו של רבי מאיר שהיתה בעלת תורה כאחד התנאים שהיו בזמנה.

מה עשתה הבת? סמוך לחדר הלימוד של אביה היכן שהיה לומד עם החברותא שלו, היה חדר שבו היה חלון פתוח לחדר הלימוד, והיתה כל יום הבת נכנסת לשם, ויושבת סמוך לאותו חלון במקום נסתר באופן שאביה לא רואה אותה.

היא לקחה מחדר הלימוד של אביה גמרא ורמב"ם, כמו הגמרא שלומדים אביה והחכם, והיתה שומעת כל מה שהם מקשים ומתרצים ומפלפלים מדעתם ומספרי המפרשים.

והיתה קולטת את כל הדברים מרוב שכלה, עד שנתחכמה יותר מהם, ולא היה שום אדם מבני הבית יודע בדבר זה, אפילו אמה, כי היתה חושבת שהיא יושבת בחדרה ועוסקת בלמודה, ורק בזמן הסעודה היתה הבת באה לאכול יחד עם הוריה.

והנה לאחר ארבע שנים שהיא היתה מורגלת בדבר זה, נזדמן יום אחד, כשהיה אביה ואמה יושבים לארוחת צהרים, והיא גם כן היתה יושבת שם, נכנס המשרת ואמר לאביה, הגיע איש עני מהדרך ועומד הוא על הפתח ומבקש רשות לבא לראות אותך.

אמר הגביר: שיכנס.

כשנכנס העני עוד קודם שדיבר, שאל אותו הגביר מה שמך?

ענה: "חיים חיים בן שלום"

חשב הגביר בדעתו, איך נקרא בשם כפול חיים חיים, כנראה שאביו נפטר קודם שנולד, וקראו אותו חיים על שם אביו כנהוג.

המשיך הגביר לשאול אותו מאיזה עיר אתה? ענה, מעיר מולדתך.

אמר לו הגביר מה שלום פלוני בן פלוני שמתגורר שם? ענה לו העני: ראה אחר הרמונים, והיה בשולחן שלפניהם קערות שיש בהם רמונים ותפוחים וענבים ועוד שאר מיני פירות הרבה, אך הקערה שבה

הרמונים היתה מונחת בסוף השורה שבשלחן, ואין אחריה קערה אחרת, אבל באחוריה (מתחתיה) היה קערה של תפוחים, וחשב הגביר בעל הבית שעליה רומז לו זה האיש, וחשב כיון ששאל אותו על שלום פלוני בן פלוני והוא כבר נפטר, לא רצה לומר בפירוש שנפטר אלא רמז לו בתפוחים, כלומר: תפחה רוחו שכבר נפטר.

אח"כ אמר לו הגביר למה באת אצלי ומה תבקש?

ענה לו העני באתי מהדרך, ואין לי מעות לקנות אוכל, כי הארנק שבו הכסף שלי נפל ממני בדרך, על כן בא אצלו לבקש ממנו שנים או שלש דנרים מנדבת לבו, כדי לקנות בהם אכילה לצורך היום והלילה ולמחר.

הגביר שסעד כעת את ארוחת הצהריים, לא היה עליו הארנק שבו נמצא הכסף, אלא הארנק היה מונח בתוך החליפה שלו שהיתה בחדר סמוך. אמר הגביר לבתו בלחישה, לכי לחדר השני, ושם תמצאי בתוך החליפה שלי את הארנק, תפתחי אותו, ותקחי ממנו דינר אחד של כסף, ותתני אותו לעני הזה.

והוסיף אביה ואמר לה, דעי לך, כי יש בארנק הזה גם דינר אחד של זהב, תזהרי שלא תטעי ותתני אותו לעני בטעות, אלא תהיה עיניך פקוחות לקחת דינר כסף ולא דינר הזהב, וכפל דבריו אלו פעמיים.

הבת קמה במהרה, ופתחה את הארנק ולקחה במתכוין את דינר הזהב ונתנה אותו לאורח העני שהיה עומד בחוץ וממתין לה, ובאה הבת וישבה על השלחן, ואביה לא ידע, כי חשב שעשתה כאשר צוה אותה.

לאחר כמה דקות הוצרך אביה לתת את דינר הזהב לאדם אחר אשר הכין אותו בעבורו, אמר הגביר לבתו, לכי תביאי לי את הארנק מהחדר השני, הבת הביאה את הארנק והגביר מחפש את דינר הזהב ולא מצאו, והבין שבתו טעתה ולקחה את דינר הזהב ונתנה אותו לעני במקום דינר כסף.

אביה כעס עליה ואמר לה: הרי פעמיים לחשתי באזניך שתתני לעני את הדינר כסף ולא את הדינר זהב, ועם כל זה נכשלת לתת לו דינר זהב?

מרוב כעסו אמר לה, אילו היית נוצרת זכר, והיה לך עסק במסחר היית מחריבה את הבית שלך, כי היית פושטת רגל...

אמרה לו הבת, אילו נוצרתי זכר, לא רק שלא הייתי מחריבה את ביתי, אלא עוד הייתי בונה עשרה בתים, וגם עכשיו לא בטעות נתתי לעני דינר זהב כמו חשבת, אלא בכוונה תחילה עשיתי זאת לתת לעני הנ"ל דינר זהב. ולו הייתי רואה בכיס עוד דינרי זהב הייתי מוסיפה לו, עד עשרה דינרים...

אמר לה אביה בחימה אם כן שעשית זאת בכוונה תחילה תסבירי לי למה עשית כך?

אמרה לו הבת: אתה טעית בעני הזה, כי חשבת שהוא איש עני פשוט מהמון העם, ולכך חשבת לתת לו נדבה דינר כסף ולא יותר, אך אני ידעתי שהוא חכם גדול, שאין ראוי לפי כבודו לתת לו דינר כסף אלא לפחות לתת לו עשרה דנרי זהב, ולכך אמרתי אם היה נמצא בכיס עוד תשעה דנרי זהב הייתי נותנת לו להשלים לעשרה.

אמר לה אביה, איך את יודעת שהוא חכם גדול? אמרה לו תקרא לו תחילה, ותבחן אותו בדברי תורה ותראה בעצמך שהוא חכם גדול, ותשלים לו עוד תשעה דנרי זהב כדי להשלים לעשרה לפי כבודו, ואז אח"כ אגיד לך כיצד ידעתי שהוא חכם גדול.

הגביר קרא מיד למשרת שלו וציוה עליו, שיחפש את האורח העני ולהביא אותו אליו.

לאחר זמן קצר הגיע המשרת עם האורח העני, והגביר התחיל לדבר איתו בדברי תורה ומצא שהוא חכם גדול, עולה בחכמה עליו ועל חבירו כפלי כפלים.

לאחר שגמרו לדבר בדברי תורה, הוציא העשיר עוד תשעה דינרי זהב ונתן לאורח, וביקש ממנו מחילה, על אשר חשב אותו בתחילה לאדם פשוט והמוני, והלך לו העני לדרכו.

לאחר שיצא העני מלפניו, אמר הגביר לבתו עכשיו תגידי לי איך ידעת שהוא חכם גדול?

אמרה לו: בהתחלה שאלת אותו מה שמך? והוא אמר לך "חיים חיים בן שלום" ואתה חשבת שאביו חיים, ונקרא על שם אביו מפני שנוולד אחר פטירת אביו, וזה לא יתכן, דאם כן, היה צריך שיאמר לך "חיים בן חיים? והרי הוא אמר לך חיים חיים בן שלום?

על כן מוכרח לומר, ששמו חיים בן שלום, ומדוע הוא כפל את השם חיים? בא לרמוז לך שהוא לא עני פשוט, אלא תלמיד חכם כי 'חיים' בגימטריא 'חכם', ואמר לך אני "חיים חיים" כלומר: אני חכם חיים, וזה שאמר לך אני "חכם חיים בנו של שלום", שלא רצה לומר לך בפירוש שהוא חכם, אלא אמר לך ברמז. כמ"ש במשלי (כ"ז ב) "יְהִלְלֶךָ זָר וְלֹא פִיךָ". אמר לה אביה יפה אמרת וצדקת בדבריך כי כן הוא האמת.

המשיכה הבת בדבריה ואמרה, אח"כ שאלת אותו מאיזה עיר אתה? והשיב לך ממקום מולדתך. ואתה חשבת דברים כפשוטן, ולכך שאלת אותו על שלום אדם אחד הדר שם, אך אני הבנתי, שאין כוונת דבריו כך, ומה שאמר לך ממקום מולדתך, רצונו לומר, על התורה, כי כל איש תלמיד חכם נקראת התורה מולדתו, דכתיב "אֶסְפְּרָה אֶל חֵק יי אָמַר אֱלִי בְנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ" (תהלים ב ז) וכונתו לומר, כמו שאתה בנה של התורה, גם אנכי בנה של התורה. אמר לה אביה יפה אמרת.

אך לפי דבריך מה השיב לי על שלומו של פלוני בן פלוני, ראה אחר הרמונים?

אמרה לו הבת, הרי הוא אמר לך ראה אחר הרמונים, ואתה חשבת שכוונתו אחרי קערת הרמונים שהיתה בשולחן והרי זה לא יתכן, כי

אחר הקערה של הרמונים לא היה עוד קערה אחרת כי היא היתה בקצה השולחן, ולכן חשבת על אחורי (מתחת) הקערה, שיש קערה של תפוחים, גם זה לא יתכן, כי אמר לך אחרי הרמונים ולא אמר לך "אחורי" הרמונים?

אך באמת זו חידה עמוקה, וכונתו היתה להשיב לך על שאלתך ששאלת אם ידעת בשלום פלוני בן פלוני והשיב "לא ידעתי" ולכך אמר לך ראה אחר הרמונים, כי בשיר השירים (ו י"א ב) כתוב: "הַפְּרָחָה הַגֶּפֶן הַנִּצְוָה הָרַמְּנִים לֹא יִדְעָתִי" נמצא שאחר תיבת "הַרְמָנִים" כתוב "לֹא יִדְעָתִי" וזה היתה כוונתו אתה שאלת אותו מה שלום פלוני שגר בעיר הזאת? והוא ענה לך בחכמה "לֹא יִדְעָתִי"

שמח אביה שמחה גדולה על דברים אלו של בתו, ועל חכמתה, ואמר לה את צודקת אכן כך היתה כוונתו, אך תגידי לי מהיכן באה אליך החכמה הזאת?

אמרה לו הבת כל חכמתי באה מהחלון...

תמה אביה מאיזה חלון? אמרה לו מהחלון שיש בחדר הלימוד שלך ושל חברך הפתוח לחדר אחר.

אמר לה אביה תסבירי לי מה כוונתך?

סיפרה לו הבת כל מה שעשתה במשך ארבע שנים שעברו, מיום שהפסיקה ללמוד עם אותו מלמד.

אמר לה אביה, איך יתכן שאני והחברותא שלי כבר עשרים שנה יושבים יחד ולומדים בכל יום גמרא עם כל הראשונים, והרמב"ם ונושא כליו בפלפול עצום, לא הגענו לשליש חכמתך שלמדת את בארבע שנים?

אמרה לו הבת: אתם לומדים את התורה בגילוי ובפרסום, הלימוד שלכם ידוע לכולם, אבל כשאני לומדת אין שום אדם מכיר בי, ולכך החכמתי יותר ממכם, כי מאחר שלמדתי בצניעה, לא רק ששום אדם לא ידע על כך, אלא אפילו זבוב לא ראה אותי בעת שאני יושבת

ללמוד, לכך הצלחתי בה והשגתייה ונתחכמתי בה עשר ידות מן הלימוד שלמדתם בעשרים שנה, וכמו שאמר שלמה המלך "וְאֵת צְנוּעִים חֻכְמָה" ללמדנו כי יסוד של השגת החכמה הוא לימוד הצניעות.

אומר הבן איש חי וכן הענין כאן, בארון הקודש שבו היו הלוחות שבהם כלולה התורה, ציוה השי"ת לתת את הלוחות בתוך הארון להצניעם בו, ולמרות שהלוחות כבר מכוסים ומוצנעים בתוך הארון, ציוה הקב"ה להוסיף עוד צניעות יתירה, שצוה לכסות את הארון בכפורת, ועוד הוסיף צניעות יותר, שצוה לשים גם פרוכת המבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים, והרי זו צניעות שלישית.

ללמדנו שהתורה שהיא החכמה המשולשת בשלשה דורות, כמ"ש: "לֹא יִמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי יִרְעֶךָ וּמִפִּי יִרְעֶךָ" תתקיים בשלשה דורות אלו, על ידי הצניעות, דהיינו שילמדו אותה בהצנע כל מה דאפשר להם, וכאשר אמר הכתוב "וְאֵת צְנוּעִים חֻכְמָה", וכמו שאמרה אותה הבת לאביה, שזכתה לכל זה מפני שלמדה בצניעות.

ולכן מבאר הבן איש חי: לאחר שכבר אמר לו בפסוק (ט"ז) "וְנִתְּנָה אֶל הָאָרֶן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֵלֶיךָ" חזר ואמר לאחר עשיית הכפורת "וְנִתְּנָה אֶת הַכִּפֹּרֶת עַל הָאָרֶן מִלְמַעְלָה זו צניעות יתירה נוספת, אע"ג שאמר "וְאֶל הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֵלֶיךָ" כלומר שיש כאן צניעות לעדות שהיא התורה שמונחת בארון והיא כבר מכוסה, אפ"ה תוסיף עוד כיסוי לצניעות יותר, ע"י הכפורת, שתתן על הארון. ובנוסף עוד כיסוי היא הפרוכת שמבדילה בין הקודש לקודש הקודשים.

אומר הבן איש חי, דבר זה בא ללמדנו יסוד גדול לבנין החכמה וקיומה, שיהיה הצניעות בכל אופן שאפשר לעשות, ולכן אמר "וְאֶל הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת" לשון עתיד, כי בא ללמדו על העתיד בהשגת החכמה שהיא העדות, שיתנהג בלימודה בצניעות.

וכמו שכתוב "וְאֵת צְנוּעִים חֻכְמָה" כי הצניעות היא יסוד חזק ואמיץ לקיום החכמה ולהשגתה.

כתב בתנא דבי אליהו רבה פרשה כז (כה) "כי קרוב אליך הדבר
מאד בפיו ובלבבך לעשותו" (דברים ל' י"ד), אשרי אדם שיש בו תורה
וישב וקורא ושונה במקום צנוע במקום סתר, אצל מי מלינין אותו?
הוי אומר אצל הקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ישב בסתר עליון בצל שדי
יתלונן". (תהלים צ"א א')

*

הגמרא מספרת (כתובות סב:) רבי עקיבא, קודם שלמד תורה, היה
רועה את צאנו של כלבא שבוע. וראתה רחל בתו של כלבא שבוע את
רבי עקיבא שהיה צנוע.

אמרה לו רחל אם אתקדש לך, האם תלך לישיבה ללמוד?

אמר לה רבי עקיבא: כן, אלך ללמוד.

נתקדשה לו בצינעא, שלא ידע מכך אביה, ושלחה אותו ללמוד
תורה.

כאשר שמע אביה מה שעשתה, הוציאה מביתו, והדיר אותה מכל
נכסיו.

הלך רבי עקיבא וישב שתיים עשרה שנים בישיבה, כאשר שב רבי
עקיבא מן הישיבה הביא עמו לעירו שנים עשר אלף תלמידים.

וכשהגיע לביתו שמע זקן אחד שאומר לאשתו, עד מתי את מתנהגת
כאלמנה חיה?!!!

אמרה לו אשתו של רבי עקיבא לאותו זקן: אם היה שומע לי רבי
עקיבא, היה יושב שם עוד שתיים עשרה שנים אחרות.

אמר רבי עקיבא כששמע את דבריה: אם כן, ברשות אשתי אני
עושה, חזר רבי עקיבא, וישב עוד שתיים עשרה שנים אחרות בישיבה.

וכאשר שב רבי עקיבא לביתו לאחר אותן שתיים עשרה שנים נוספות,
הביא עמו לעירו עשרים וארבעה אלף תלמידים. וכו'.

ולכאורה תמוה, מה ראתה רחל להתחתן עם רבי עקיבא, הגם שהגמרא אומרת שראתה בו את מידת צניעותו, ולכן זה הסיבה שגרם לה להינשא לו, מכל מקום, סוף כל סוף הוא היה עם הארץ, ולכן היתה רחל צריכה לעשות איתו תנאי שאחרי החתונה ילך ללמוד תורה, וכי לא היה עדיף לקחת חתן שכבר עכשיו הוא תלמיד חכם ועוסק בתורה?

ולא עוד אלא, שרחל עצמה היתה מיוחדת באהבת התורה שלה, כפי שנלמד מדברי חז"ל (ירושלמי פרק שישי שבת לד) שרחל קיבלה מרבי עקיבא תכשיט של טס של זהב וכשראתה אותה אשתו של רבן גמליאל ביקשה מרבן גמליאל שגם הוא יתן לה כזה תכשיט.

אמר לה רבן גמליאל וכי עשית כזו מסירות נפש לתורה כמו שעשתה רחל שמכרה את שערות ראשה למען לימוד התורה של בעלה, ועל מסירות זו וכהוקרה על כך, הבטיח לה רבי עקיבא שיעניק לה את הטס של זהב, עוד קודם שהלך ללמוד ונהיה תלמיד חכם.

הרי שכבר אז היתה בה ברחל אהבת תורה מיוחדת ביותר, ואיך ניתן להבין מדוע הלכה ונישאה לעם הארץ גמור?

התשובה היא: כי רחל ראתה שהוא מיוחד במעלת הצניעות, היה ברור לה כי אם הוא יעסוק בתורה, יזכה לקנינים בתורה, והשגות רוחניות שכל תלמיד חכם גדול אחר לא יגיע אליהם, כי זו סגולתה של תורה שהלומד בצנעה מחכים.

ואכן זכה רבי עקיבא מחמת צניעותו לידיעת התורה, אף יותר מכל התנאים והחכמים שהיו.

לפי זה יובן מה שאמרו רבותינו בגמרא (מנחות כט:): אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה, מצאו משה להקדוש ברוך הוא שיושב וקושר כתרים, אלו התגין של ספר תורה, שהם ככתרים לאותיות התורה.

אמר לפניו: רבוננו של עולם מי מעכב על ידך?! מדוע אתה צריך להוסיף עוד על האותיות את הכתרים.

אמר לו: אדם אחד יש, שעתיד להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילין של הלכות מאותם כתרים!

אמר לו משה רבינו: הראהו לי?

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: חזור לאחורך! פירוש: הראהו הקדוש ברוך הוא למשה, במראה הנבואה, כאילו הוא נמצא בבית מדרשו של רבי עקיבא.

הלך משה רבינו וישב בסוף שמונה שורות של התלמידים שהיו יושבים לפני רבי עקיבא, ולא היה יודע מה הן אומרים, שלא הבין משה רבינו את המשא ומתן שלהם בדברי תורה.

חלשה דעתו של משה רבינו שאינו מבין את צורת הלימוד שבבית מדרשו של רבי עקיבא. כיון שהגיע רבי עקיבא לדבר שצריך לתת בו טעם אמרו לו תלמידיו לרבי עקיבא: רבי, מנין לך דבר זה? אמר להם רבי עקיבא: דבר זה הוא הלכה שנאמרה למשה מסיני שכך הוא הדין במסורת ממשה רבינו, ואין צורך לנמקו ולהוכיחו מסברא או ממידה שהתורה נדרשת בה. מיד נתיישבה דעתו של משה רבינו!

חזר משה רבינו לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר לפניו:

רבנו של עולם! יש לך אדם כזה, ואתה נותן תורה על ידי, ולא על ידו?! אמר לו הקדוש ברוך הוא שתוק! כך עלה במחשבה לפני. ואין אתה יכול לעמוד על סוף דעתי.

וביאר בספר שערי אורה לרבי מאיר צבי ברגמן שליט"א (פרשת שמות) שמשה רבינו אמר כן, שראויה התורה ליתן אותה לישראל על ידי רבי עקיבא, וזאת מחמת מדריגת הצניעות היתירה שראה בו, וממילא הוא כלי קיבול הראוי לקבל יותר תורה כי ואת צנועים חכמה.

כתב החיד"א בספרו (שם הגדולים מערכת גדולים ערך א'
אות ע"ו) ר' אברהם מוכר ירקות וז"ל:

שמעתי מרב אחד זקן שקיבל, כי בימי מהרש"ל (רבי שלמה לוריא) תחת בית מדרשו, היה חנות לאיש אחד שהיה מוכר ירקות, ושם היה ישן בחנות, וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות.

והיה צנוע, ודבר אין לו עם אדם.

ולילה אחד קם המהרש"ל ושמע שר' אברהם היה לומד סוגיא עמוקה מאד, ומפרשה פירוש רחב, והיה נותן דעתו לכל דבריו.

ושלח אחריו ושאל לו שאלה עמוקה בש"ס, והוא השיב כי הוא עם הארץ ולא ידע מאי קאמרי רבנן.

וע"י הפצרות וגזרות, פתח פיו והאירו דבריו בחכמה ובקיאות הפלא ופלא.

ונתחנן לו שיהיה בסוד, ולא יודיע הדבר.

ונמשך כמה זמן, שמהרש"ל מפלפל עמו, והיה מוצא קורת רוח שהוא גברא רבה.

וכשנתבקש בישיבה של מעלה מהרש"ל, צוה לקהל שיקחו לרב, לר' אברהם מוכר ירקות כי אין כמוהו ואח"כ בהפצרות ותנאים רבים נתקיימה צוואת הרב ז"ל.

ומי שיש לו לב יקח מוסר השכל עד כמה הוא גדר תורה לשמה, ואת צנועים חכמה, והתורה מכרזת עליו ירום ונשא וגבה. וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים: ע"כ.

(יש שכתבו שרבי אברהם מוכר הירקות, הוא רבי אברהם קאשי זצ"ל נפטר ביום כד סיון ונקרא כך מפני שהיה לו חנות לממכר כוסמת (קאשע). בתו מרת חנה היתה מנהלת את החנות, והוא היה יושב ועוסק בתורה ולכן זכתה להיקבר על ידו כשנפטרה ביום י"ב אלול.)

רבי אברהם קבור בבית העלמין בלובלין ומסופר כשנפטר החוזה מלובלין צוה לקבור ליד רבי אברהם קאשי.

סיפור מעניין סיפר הרב שמואל הלוי וואזנר זצ"ל זכורני, שהלכתי עם מורי ורבי מהר"ם שפירא זי"ע מלובלין לבית החיים העתיק בלובלין, בו טמונים וספונים גאוני

קדם, המהרש"ל, רבי שלום שכנא, רבי אברהם מוכר ירקות, ורבי עזריאל ראש הברזל, והחזזה מלובלין, וניגש מהר"ם שפירא תחילה לציונו של רבינו החוזה, ואח"כ למהרש"ל, ולשאלתי מדוע הוא ניגש לדור האחרון ולא לפי הסדר שחיו?

השיב לי במתק לשונו, הכתוב אומר "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור" וקשה מדוע מתחילים בדור אחרון ורק אח"כ הולכים ליצחק ואברהם?

אלא שאברהם אבינו הוא כבר רחוק מאתנו, יצחק פחות רחוק מאתנו, הכי קרוב אלינו הוא יעקב אבינו.

מסופר על הרש"ש הקדוש, ר' שלום שרעבי זיע"א. כשעלה לארץ ישראל, שם פעמיו לירושלים עיר הקודש, לישיבת בית אל בעיר העתיקה.

פנה הנער שלום שרעבי לרבי גדליה חיון זיע"א שכיהן אז כראש הישיבה, וביקש ממנו להיות שמש במקום, הוא ידאג לנקות את המקום ולהכין לרבנים תה או קפה וכל מה שהם צריכים, בתנאי שיתנו לו פת לאכול, ומקום לשתות ומקום לישון, וכך היה.

הנער שלום היה מסדר את הספרים, ומכין תה לרבנים הלומדים בתורת הקבלה. היה מעיר את חכמי הישיבה, ומאיר להם בפנס בדרכם לישיבה וכו' ובשעה שהיה פנוי ממלאכתו היה לומד בהסתר את ספר עץ חיים, וכשהיה בבית המדרש היה לוקח ספר תהילים, ועשה עצמו קורא בו, ואוזניו כרויות לדברי תורה שלמדו חכמי הקבלה.

יום אחד ישבו ולמדו המקובלים, ונתקשו בקושיא חמורה בכתבי האריז"ל ואין פותר, זה אומר בכה וזה אומר בכה, והדבר נשאר בצריך עיון, הנער ר' שלום שרעבי שהיה לבו פתוח כאולם, יודע את התירוץ אך לא רצה לגלות את סודו.

ראש הישיבה פנה לתלמידיו שילכו לביתם, ולמחר ימשיכו לעיין, עד שימצאו את ביאור הדבר.

כשבאו למחרת בבוקר, פותח ראש הישיבה רבי גדליה חיון את הספר, ורואה דף עם התשובה בפנים. שמחה מילאה את

ליבו, גילוי אליהו הנביא. וכך חזר הדבר על עצמו כמה וכמה פעמים, הלך ר' גדליה חיון לביתו וסיפר את הדבר.

יום אחד כשהתקשו חכמי הישיבה בלימודם החליטה בתו של הרש"ש "חנה" שברצונה לראות גם את אליהו הנביא.

לכן כלילה עמדה בפתח החלון שהיה בקיר המשותף בין ביתם לבית המדרש, ונשארה שם כל הלילה לזכות ולראות את אליהו הנביא.

ואז להפתעתה היא רואה את השמש, 'שלום' זה שרוחץ את הכוסות ומנקה את בית המדרש, לוקח קולמוס ודף ורושם את התשובה ושם בספרו של אביה.

מיד רצה להביאה וסיפרה לו את המעשה.

הרב לקח פנס וירד לבית המדרש, פנה לנער שלום, אמר לו אמור לי מיד מי אתה? והיכן למדת סודות התורה?

גמגם הנער ושאל מה רוצים ממנו, אך כשראה שהרב מפציר בו, עמד וביקש על נפשו שהרב לא יספר כלום וברצונו להישאר שמש של בית המדרש.

אמר לו הרב, אחרי הודיע ה' את כל זאת, אין נבון וחכם כמוך, אתה עכשיו תהיה ראש הישיבה במקומי.

סירב הנער לכך, וכשראה הרב שהוא בצער גדול מכך שרוצה להישאר צנוע ונחבא אל הכלים כמ"ש "ואת הצנועים חכמה" ביקש הרב, שלפחות לאחר מותו הוא ימלא את מקומו, לזאת הסכים הרש"ש.

לפני שנפטר הרב, כתב צוואה, וביקש שלא לפותחה רק לאחר מותו, כשנפטר ר' גדליה חיון, פתחו את הצוואה וראו שכתב הרב, שהשמש 'שלום שרעבי' הוא שיהיה ראש הישיבה.

התלמידים לא הבינו איך השמש יהיה ראש ישיבה, עד שאמרה להם חנה ביתו של ראש הישיבה, את כל המעשה,

והיא זכתה להינשא לרש"ש הק', ויצא שמעו בכל העולם, וכל זה זכה בזכות צניעותו וז"ש "אף חכמתי עמדה לי" תורה שלמדתי במיסתורין, היא שעמדה לי ונתקיימה בידי. (הרש"ש נפטר י' לחודש שבט תקמ"ב)

כתב רבינו יוסף חיים בספרו בנייהו על מסכת פסחים (סו). כותב: הנה כמו שעשו בני בתירא להלל, שתכף ומיד בהכרתם חכמתו הושיבוהו בראש, כן עשה הרב החסיד רבי גדליה חיון ז"ל לרבינו הרש"ש ז"ל בבואו מערי תימן לעיה"ק ירושלים תוב"ב, שלא הודיע עצמו בתחילת ביאתו שהוא חכם, אלא הראה עצמו כאדם פשוט מהמון העם, ונעשה שמש בבית אל יכב"ץ, שאותו מקום היה בית מדרשו של הרב החסיד רבי גדליה חיון ז"ל שהוא היה רבן של חסידים באותו זמן, וע"י מעשה הכיר בו, ותכף ומיד הושיבו בראש ועשהו רבן של חסידים במדרש בית אל יכב"ץ.

ודע: כי ספרו לנו אבותינו על רבינו הרש"ש ז"ל כשיצא מארץ תימן בא דרך במביי ובצרא לעירינו בגדאד, עובר אורח כדי לילך לעיה"ק ירושלים דרך דמשק, וזה היה בזמן הזקן הנכבד ירא אלהים הר"ר חיים נ"ע, אביו של הרה"ג מו"ר זקיני רבינו משה זלה"ה.

וכאשר בא רבינו הרש"ש ז"ל מתעלם (הסתיר את עצמו) שלא הודיע עצמו שהוא חכם, אלא בסוג אדם פשוט, גר עובר אורח, ונתעכב פה עד שנזדמן שיירה שהולכת לדמשק.

ובזמן ישיבתו פה העירה, היה הולך ביום בישיבה של שיק יצחק גאון ז"ל ששם מקום המצבה שלו בתוך העיר, והיו לומדים שם זקנים בספר הזהר בכל יום, ולוקחים הספקה מן כולל העיר, והלך וישב ללמוד וזה"ק עמהם עד שנזדמן שיירה הולכת לדמשק והלך בה.

ואומרים כשהיה לומד וזהר שם, הנה יום אחד היה לומד בזהר פרשת בלק דף ר"י ע"ב שמוזכר שם בדברי הזהר כמה וכמה פעמים המילה "כה" וכו'

והיה רבינו לומד הזוהר בהתלהבות ובקול רם וכשהיה אומר תיבת כ"ה באותם הדברים, היה מוציא תיבת 'כה' מפיו בחוזק ותוקף לבו בכח גדול.

ויאמרו לו הזקנים היושבים שם מדוע אתה צועק בתיבת כה בתוקף וקול גדול, וקורא אותה בכח חזק מאד?

ויאמר להם בלשון ערבי של תימן בזה"ל "האד"י אל כ"ה מאכ"ה בגלב"י" (הכה הזאת שורפת בליבי) עד כאן שמענו מאבותינו.

נמצא צדיק זה קודם שזרח אור בירושלים תוב"ב, בא אל ארצינו ודרכו רגליו על רחובות עירינו, אך לא נודע כבודו לאנשי עירינו, כדי שיהיו מניחים אותם עטרה בראש, ואשרי עין ראתהו זיע"א.

מסופר על החתם סופר רבי משה סופר שלישיבתו בפרשבורג שבהונגריה, נהרו בחורים מכל הסביבה לשמוע את תורתו, מלבד תשובותיו וחבוריו הגדולים כל מגמתו היתה להרביץ תורה בישראל, וזכה לארבעה דורות אחריו, שכל אחד מלך שלושים ושלוש שנה.

בנו בכורו של החתם סופר מאשתו השניה, היא בתו של רבי עקיבא איגר, הוא רבי אברהם שמואל בנימין סופר, שחיבר לימים את שו"ת כתב סופר, הוא נולד בראש חודש אדר שנת תקע"ה, לעת זקנת אביו, כשהיה אביו החתם סופר בגיל 52.

כשהיה רבי אברהם שמואל בנימין סופר בגיל 24, נפטר אביו החת"ס, והוא מילא את מקומו כרבה של פרשבורג וכראש הישיבה.

מסופר שכשהוא נולד, אמו שהיה זה לה בן ראשון התקשתה בלידתה, באו ואמרו לאביו החתם סופר למה אינו מתפלל שתמהר הרבנית ללדת ולקצר חבלי לידתה? אמר להם: הלא ידעתם מאמר חז"ל על הפסוק "וזרח השמש ובא

השמש" עד שלא שקעה שמשו של צדיק זה, זרחה שמשו של צדיק אחר, ואני בטוח כי הוולד שיוולד יהיה צדיק גדול, ואם כן יש עכשיו צדיק אחר שצריך להיפטר מן העולם, לכן אין רצוני לקצר ימי צדיק אחר ע"י צדיק זה בפעולות והשתדלויות שונות.

ואמר לאשתו הרבנית, אל תיראי כי גם זה לך בן, לא לי לבד יחיה, כי גם לך יחיה הבן לגדלו ולחנכו.

ואביו קרא לו את השם 'שמואל בנימין'.

בהיותו בן שש שנים נחלה הילד שמואל בנימין והיה בסכנה גדולה, והרבו בתפלות ופדיונות עבורו ואז הוסיפו לו את השם אברהם.

וכמה וכמה חולאים שיש בהם סכנה מות עברו עליו, עד שבחולי האחרון קבעו הרופאים שהוא נוטה למות, ואלו רגעיו האחרונים.

מיד קראו לח"ק, לעשות מה שצריך לעשות. הם הדליקו נרות והתפללו את התפלות הנהוגים במקרים אלה.

הרופאים שישבו בחדר החולה, פנו לאביו החתם סופר אמרו לו: ידענו כי איש אלקים קדוש אתה, אם בתפלתך לא תוכל להושיע לבנך, מצדינו אפסה תקוה.

ובשמוע זאת, מיד נעמד לתפילה בזווית החדר, סמוך לארגז ששם היו כל הכתבים שלו, והתחיל להתפלל מקירות ליבו.

הילד החולה בגודל חליו צעק שמע ישראל ה"א ה' אחד. ולפתע התחיל להיות שיפור במצבו של הילד.

החברא קדישא מיד כיבו את הנרות שהדליקו, והלכו לביתם שמחים, מנס תחיית המתים שראו במו עיניהם.

למרות שהוא קם מהחולי הזה וחי עוד 50 שנה, מכל מקום כל ימיו היה חלוש ובעל יסורים.

מסופר שביום הבר מצוה שלו דרש דרשה לפני הציבור בחידושים שחידש שמצאה חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. ולאחר הדרשה כבדו אותו במתנות כנהוג.

והיה שם איש אחד בשם ר' בער פרענק שנתן גם הוא דורון. וכשרצה החתן בר מצוה לראות איזה מתנה נתן לו, והנה הוא רואה קופסא מכסף ובתוכו מסודרים נרות דקות של שעה.

שאל אותו החתן בר מצוה מה זה?

והשיב לו: לפני שבע שנים, נר אלקים טרם יכבה, היית במצב של סכנה והח"ק הדליקו את הנרות "הללו" עבורך.

אבל תהילות לא-ל נתהפך אז ה-נר ל-רן "בְּרַן יַחַד כּוֹכְבֵי בְּקָר" (איוב ל"ח ז) שברוך ה' נרך לא כבה, ואתה מאיר ככוכבי בוקר, ויהי רצון תזכה להאיר ע"פ תבל כשמש בצהריים.

וכאמור, היה הבן אברהם שמואל בנימין מטבעו חלש וחולני בגופו, והיה נראה לאביו החתם סופר כעצל שאינו לומד הרבה, אך הוא היה לומד בהצנע ללא ידיעת אביו.

וכך סיפר הכתב סופר: אחרי שאביו החתם סופר היה עולה על יצועו, הוא היה קם על בהונות רגליו, נכנס לחדר, וסוגר על עצמו, שקולו לא ישמע, מדליק הנר ולומד בהתמדה.

וכשהיה אביו צריך לקום, מיד סוגר את הספרים ועולה על יצועו והולך לישון.

ומחמת כן היה אביו חושב שהוא עצלן שיושן כל הלילה, שלא יצא ממנו שום דבר, שהרי מי שאינו שוקד על התורה איך יצא תלמיד חכם? לכן היה בוכה עליו אביו בדמעות שליש שהקב"ה יפתח את ליבו לתורה.

וסיפר הכתב סופר שבעקבות כך החכים הרבה בתורה, שכן כל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, שנאמר "וְאֵת צְנוּעִים חֻקָּה". (משלי י"א ב)

כשרבי אברהם שמואל בנימין סופר היה בן תשע עשרה שנה, אביו החתם סופר לא חש בטוב, ולא יכל ללכת לישיבה למסור את שיעורו בפני התלמידים.

באותה עת נכח שם הדיין רבי דניאל פרוסטיץ זצ"ל (מחבר ספר מנחת דן היה ראב"ד בפרתשבורג נבל"ע ו' אדר תר"ו) שהיה אוהב את החתם סופר כנפשו, ובא לבקרו, והנה אל החדר נכנס רבי אברהם שמואל בנימין סופר, ואמר: אבא תן לי רשות למסור את השיעור במקומך...

התחיל החתם סופר לצחוק, אתה תאמר שיעור במקומי? כולם אריות בתורה יבלעו אותך חי...

אך הבן לא נרתע וביקש בכל זאת ללכת להחליף את אביו בישיבה, ואביו הסכים על ידו ושלחו בברכה.

רבי דניאל התפלא, אם אדם יודע שהוא חלש אינו מרהיב עוז לפתוח את פיו בפני גדולי תורה, ורבי אברהם הרי יודע שהבחורים האלה גדולי תורה, עמלים בה יומם ולילה, איך עלה על דעתו למסור את השיעור?

מיהר רבי דניאל לבית המדרש, הסתתר אחרי וילון לראות מה יאמר אברימל"ה שלנו.

הכתב סופר התחיל לדבר, וכולם מחייכים לאמר: מה יושיענו זה, אך להפתעתם, נשפכו מפיו מרגליות, רעיונות מבריקים, קושיות חריפות, ותירוצים נפלאים, כולם שמו יד בפיהם וישבו מרותקים לדבריו.

לאחר כשלוש שעות כשסיים את שיעורו, הדיין רבי דניאל רץ בהתרגשות כמו ילד קטן לבשר לאביו רבי משה, אשריך שיצא זה מחלצריך, שלוש שעות למד איתם אף אחד לא יכל לפתוח פיו בפניו, דברים שלא שמעתן אוזן מעולם.

הוריד החתם סופר דמעות שלישי ואמר, האמן לי לא עברה תפילה אחת שלא בכיתי עליו שה' יפתח ליבו בתורה.

מסופר על רבי זלמן בן רבי דוד בן רבי נחום משאדיק. שבנערותו היה ער כל הלילות ועסק בתורה.

נר לרגליו היו דברי הרמב"ם סופ"ג מהלכות תלמוד תורה. אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה, ושתייה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה, אמרו חכמים, אין רינה של תורה אלא בלילה, שנאמר: "קומי רוני בלילה" וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חן משוך עליו ביום.

והיכן יעסוק בתורה בכל לילותיו?

אף זאת למד מדברי הרמב"ם שם, אמרו חכמים ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, שנאמר: "וְאֵת צְנוּעִים חִכְמָה" וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו, תלמודו מתקיים בידו. אבל הקורא בלחש, במהרה הוא שוכח.

אבל היתה לו לרבי זלמן בעיה, כיצד יוכל לעסוק בתורה בבית מדרש ולהשמיע קולו בלימודו, ויחד עם זאת להתיגע בתלמודו בצנעה? יתר על כן מבקש הוא לזכות בכתר התורה ולהקדיש כל לילותיו לתורה, וללמוד כל הלילה, בכל לילה, בקול, ובבית המדרש ובצנעה הכיצד?

יגע ומצא עצה נפלאה..

החליף בכל כמה שעות את מקום לימודו, בשכונת מאה שערים ראוהו לומד לאחר תפילת ערבית. בבית מדרשו של הדיין דפאפא שמעוהו לומד לקראת חצות. בבתי הורדנא לאחר חצות. ובשכונת כרם באשמורת הבוקר. לזהרי חמה הגיע לתפילת ותיקין. (מעילו של שמואל עמ' קסח).

סיפר רבי שמואל קיבלביץ זצ"ל שהיה ר"מ בעץ חיים, (נלב"ע ה'א"ר תשס"ד היה חתנו של רבי שלמה זלמן זלזניק ראש ישיבת עץ חיים) ר' שמואל אויערבאך זצ"ל ראש ישיבת מעלות התורה למד אצלי בתור בחור צעיר, וישב ושתק כל הזמן ולא פתח את הפה.

אביו רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נפגש איתי, וביקש ממני שקצת אדובב אותו.

ניגשתי אליו ושאלתי אותו איזה קושיא, ופתאום הוא התחיל לשפוך מכל הצדדים, זה אומר ככה, וזה אומר ככה, וזה וזה.

כשפגשתי את רבי שלמה זלמן, אמרתי לו, הוא לא פתח את הפה, חשבתי ש... אבל כזה ים!!!...

אמר לו ר' שלמה זלמן, הוא יושב הרבה באוצר הספרים של אבא שלי רבי חיים לייב.

כידוע שרבי חיים יהודה לייב אויערבאך זצ"ל היה חובב ספרים מנעוריו, ובמשך השנים רכש לעצמו ספרייה ענקית בת אלפי ספרים, וגם כשהמצב בביתו היה קשה והמצב הכלכלי לא היה משופר, אם היה רואה ספר חדש, לא היה יכול להתאפק והיה רוכש אותו.

ומתוך חשש לתגובת בני הבית היה מכניס את הספרים דרך החלון לתוך חדרו.

מסופר כי רבי חיים לייב בגיל 22 הקים את ישיבת שער השמים ללימוד הנגלה והנסתר, ולקח על עצמו חובות גדולים לדאוג לפרנסתם של עשרות אברכי הישיבה.

בתחילה נסע לאמריקה לאסוף כסף, אבל לאחר מלחמת העולם הראשונה, המצב נהיה יותר קשה, תושבי ירושלים הגיעו לחרפת רעב, והקשר עם הגולה כמעט נותק, לא היה ברירה ורבי חיים לייב הוצרך לקחת על עצמו הלוואות ובתמורה מישכן את כלי ביתו לצורך כך.

כשגברה המצוקה ולא היה ביכולתו לפרוע את החובות, החלו הנושים לפקוד את הבית ולעקל חפצים, רהיטים, וכלים, על הכל הבליגו בני הבית, חרקו שינים ונשאו את סבלם בדומיה, אך בשעה שכל חפצי הבית האחרים כבר היו מעוקלים, הגיעו נושים לעקל את הספרים, שוב לא יכלו בני המשפחה להבליג על צערם ולעמוד מנגד בשוין נפש...

זעקות שבר נוראות פלחו את האויר, כאילו ארע הגרוע שבאסונות, ולקול בכיים
המר של בני הבית וצעקותיהם קורעות הלב, הוצאו ספרי הקדש מן הבית ביד
הנושים.

ידע ידעו כל בני המשפחה למגדול ועד קטן, כי נתן להסתדר בחיים ללא
רהיטים, ללא כלי בית חיוניים, אבל ללא ספרי קדש, חייהם אינם חיים.

לכאורה יש להבין כי עד כמה שיש מעלה בלימוד בצנעה הרי ידוע
דברי הגמרא בברכות (סג:) פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש: "הִסְפַּת
וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִיִּיתָ לְעַם" וכו' (דברים כ"ז ט) הסכת – עשו
כתות כתות ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה.
כדרכי יוסי ברבי חנינא, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי דכתיב
(ירמיהו נ"ו) "חָרַב אֶל הַבַּיִת וְנֹאֲלוּ" – חרב על שונאיהם (בלשון סגי-
נהור) של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה. ולא עוד
אלא שמטפשים, כתיב הכא ונאלו, וכתוב התם אשר נואלנו. ולא עוד
אלא שחוטאים – שנאמר ואשר חטאנו.

כמו שמסופר שבבית הכנסת בחורבת רבי יהודה החסיד, ישב לו יהודי
בודד ועסק בתורה במשך שנים רבות, חודש אחר חודש, יום יום ישב
אותו מתמיד בפנינתו והגה לבדו בתורה כשספר פתוח לפניו, מידי פעם
היה גם רושם ומעלה את הגיגיו וחידושיו על הכתב.

הוא לא שיתף בכך איש לא בלימודו ולא בחידושיו, המתמיד חי
בבדידות מזהרת בתוך עולם משלו, אליו סירב להכניס איש, הוא
מעולם לא למד עם חברותא, ואף לא פעם אחת ראוהו משוחח בלימוד
עם מאן דהוא.

חלפו שנים רבות, וביום מן הימים נפטר אותו אדם לבית עולמו,
בהותירו אחריו צוואת שכיב מרע, ובה מספר בקשות, אחת מהן היתה,
שיטמנוהו יחד עם כתביו הרבים.

אחזו אנשי 'החברא קדישא' בצוואה וחשו תחושת החמצה, מי יודע
הרהרו שמא בחידושיו של הלמדן הגלמוד, טעונים סודות ורזים
מערכות ובנינים נדירים, האם לא חבל להוביל סתם כך את הגיליונות
לקבורה?

עלו לביתו של רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל ושחו בפניו את כאבם. המהרי"ל האזין בקשב, ואחר ביקש שיביאו לפניו דף אחד מאותו ארגז כתבים.

בקשתו של הרב התמלאה בזריזות, ושעה קלה טרם צאת ההלוויה לדרכה ישב המהרי"ל ועיין בחידושיו של אותו למדן, חידושים לפרשת ויצא.

וכך מצא כתוב בהם. הכתוב אומר "וַיַּחֲלֵם וְהָנָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה וְרָאֵשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה וְהָנָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיְרַדִּים בּוֹ" (בראשית כ"ח י"ב) ולכאורה קשה הלא מבואר בכמה מקומות בנביאים ובש"ס כי המלאכים הינם בעלי כנפיים גדולות, ויכולים לעוף למרחקים ומדוע הוזקקו לסולם לעלות בו.

ויש לתרץ כי הכתוב מדבר במלאכים צעירים שכנפיהם עדיין לא הספיקו לצמוח די הצורך.

המהרי"ל דיסקין הבין הכל, בשתיקה רבת משמעות השיב את הדף לאנשי 'החברא קדישא' ואחר הורה לקיים את דברי המת, ולטמון את הנפטר עם ארגז כתביו.

משעיינו אנשי 'החברא קדישא' בסגנון 'חידושיו' של אותו למדן, הבינו גם הם, מדוע הורה המהרי"ל דסקין לקוברו עם כתביו.

סיפור זה היה רגיל לספר רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל ברצותו להמחיש עד כמה צדקו חכמינו באמרם "חָרַב אֶל הַפְּדִים וְנָאֵלוּ" (ירחמיה נ ל"ו) ולא עוד אלא שמתפשין, יכול אדם ללמוד ולהתמיד ימים ולילות חודשים ושנים, אבל בבדידות לבד, וכך נותר הוא טיפש מטופש באין איש שיעמידנו על טעותו ויגאלנו מכסילותו.

והנה על מדוכה זו ביארו המפרשים כמה וכמה תירוצים. בספר הזכרון (פרק א אות י) הביא רבי חיים קנייבסקי זצ"ל שבצנעה לא הכוונה ביחידות, אלא עם חברותא בצנעה.

והדברים מפורשים בספר "ברכת מועדיך לחיים" לרבי חיים פאלג'י זי"ע"א (דרוש ז לפרשת כלה דף ל"ג עמוד ב) שפירש שאין הכוונה שילמד יחידי, שהרי מצינו כמה וכמה מאמרי חז"ל בגנות אלו הלומדים לבד, כמ"ש בברכות (ס"ג): חרב אל הבדים וכו'.

אלא הכוונה שילמד בחבורה, ומה שאמר בצנעה, הכוונה על 'מקום הלימוד', כמו שאמרו בגמרא (מועד קטן ט"ז). פעם אחד גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק. מאי דרש – חמוקי ירכיך כמו חלאים, מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר.

וכך פירש בעץ יוסף על הירושלמי (ברכות פרק ה) וז"ל: בצנעה לאו למימר ביחיד, דהא אין התורה נקנית אלא בחבורה, אלא שלא יהיה במקום מפורסם לכל.

אמנם יש אנשים שבטבעם יכולים ללמוד יותר טוב כשהם לבד וללא חברותא, וכמו שכתבו בספרי השו"ת, שהיום שיש לנו ספרים אין את האיסור ללמוד לבד, וכמו שביא הרשב"ץ את המשנה באבות "וקנה לך חבר" שהספרים שכותבים בקנה, הם יהיו חבריך. ואכן היו כמה וכמה מגדולי ישראל שעשו כן, מכל מקום גם אותם גדולי ישראל, קבעו לעצמם חברותא, או שדברו בלימוד עם תלמידי חכמים, כדי ללבן את הלימוד ואת המסקנות שהגיעו בלימודם.

וכמו שאמרו באבות (פרק ו) שהתורה נקנית בפלפול התלמידים ובדיבוק חברים, וכמו שאמרו בגמרא (נדרים פא.) הזהרו בחבורה ופירש המפרש: שלא תלמדו אלא בחבורה, שאין אדם מתפלפל אלא מתוך לימוד חברו. והר"ן שם כתב הזהרו בחבורה ללמד תורה בחבורה שהתלמידים מחדדים זה את זה ואת הרב ע"כ.

וכך כתב רבינו בחיי בספר כד הקמח (ערך תורה) וז"ל: התורה צריכה התבודדות, הוא שאמר שלמה (משלי י"ח א) "לְתַאֲוָה יִבְקֹשׁ נִפְרָד" וגו' ונראה לי פירושו: כי מי שמתאוה לתורה, יבקש שיהיה נפרד ומתבודד, כי זה מתנאי הלימוד להיות "לפעמים" נפרד מן החברים מתבודד ומתיחד עם שכלו, ואם עושה כן בכל תושיה יתגלע כלומר יתגלה ויתפרסם בקי ושלם בכל החכמות. עכ"ל.

השל"ה ה"ק (שער האותיות אות צדי"ק צניעות) כתב בשם אביו וז"ל ואבא מורי זצ"ל ע"ה בספר יש נוחלין (אוהרת לשון הרע ושיחת חולין) נתן סימן על זה מאמרם ז"ל בגמרא (נדה ל:): תינוק בזמן שהוא במעי אמו נר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, מיד שיצא לאויר העולם בא מלאך וסוטר על פיו.

כך התינוק נער ישראל ואהבהו, כל זמן שהוא בחדר הורתו, אז נר מצוה ותורה אור אתו עמו, ומיד שיצא לאויר העולם, בא המלאך, הוא היצר הרע, הוא השטן הוא מלאך המות וסטר על פיו. עכ"ל.

*

איתא בירושלמי (ברכות פרק ה הלכה א) אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּרִית פְּרוּתָהּ הִיא, הִיגַע תְּלִמּוּדוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לֹא בְּמַהְרָה הוּא מְשַׁכַּח. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן עֲנַתְנִייתָא (כך שמו) בְּרִית פְּרוּתָהּ הִיא, הִיגַע בְּתִלְמוּדוֹ בְּצַנְעָה לֹא בְּמַהְרָה הוּא מְשַׁכַּח. מַה טַּעַם? (משלי יא, ב) וְאֵת צְנוּעִים חִכְמָה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה יב) אמרו חכמים ברית כרותה שכל היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים, (כך היתה גירסת הרמב"ם בירושלמי) שנאמר ואת צנועים חכמה. וכך כתב השולחן ערוך (יורה דעה הלכות תלמוד תורה סימן רמו סעיף כב)

ולכאורה שתי המאמרים הללו סותרים שהלומד בבית המדרש זה מקום פרהסיה ומאידך כתב לתלמוד בצנעה.

ובפשטות הביאור הוא שבמקום פרהסיה יש יותר מפריעים וקשה להתרכז בלימוד כי שמעתא בעיא צילותא, ולכן כשאדם לומד לימוד עיוני להבין כל דבר לעמוק, ילמד בצנעה בתוך ביתו, דבמקום רבים אי אפשר לעיין הדק היטב, אבל לחזור על תלמודו שלא ישכח, ילמד בביהכנ"ס דקדושת המקום מסייעו שלא ישכח מה שלומד.

וכך ביאר רבי ברוך רוזנברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה, נראה הביאור פשוט, דבודאי שכדי להחכים, צריך לתלמוד בצנעה מפני שכך

היא צורת לימוד התורה, אלא דמכל מקום צריך לומר שלעסק התורה בבית המדרש בצוותא עם חברים יש סגולה, שעי"ז לא ישכח את תלמודו, ולכן חזרת הלימוד צריכה להיות בבית המדרש ובפרהסיא, אבל עצם קנין התורה ולהחכים, ודאי שכמה שיותר צנוע ויותר פנימי הוא עדיף.

שלימות האדם ע"י לימוד תורה בצנעה

כתב הגר"א (אדרת אליהו האזינו ל"ב ה') ודע שג' ראשי עבירות עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, הם היפך ג' דברים שהעולם עומד עליהם, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, שהם ג' סוגי שלימות.

א' שלימות בינו לבין נפשו, וזה על ידי "התורה".

ב' שלימות בינו לבין הקב"ה וזה על ידי "עבודה".

ג' שלימות בינו לבין הבריות הוא על ידי "גמילות חסדים".

וכנגדן בטומאה גילוי עריות הוא בינו לבין נפשו, שנאמר: "נֶאֱפָא אָשָׁה חֶסֶר לֵב מִשְׁחִית נַפְשׁוֹ הוּא יַעֲשֶׂנָה" (משלי ו' ל"ב)

עבודה זרה הוא בינו לבין המקום.

ושפיכות דמים הוא בינו לבין חבירו.

וכך מבאר המהרש"א את דברי הגמרא (בבא קמא ל.) אמר רב יהודה: האי מאן דבעי למהוי חסידא, לקיים מילי דנזיקין; רבא אמר: מילי דאבות; ואמרי לה: מילי דברכות.

וכתב המהרש"א (חידושי אגדות) ולפי שיש לאדם במעשיו הטובות ג' חלקים, דהיינו טוב לשמים. וטוב לבריות. וטוב לעצמו. קאמר רב יהודה, מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, דאז יכול לתקן מעשיו שיהיה טוב לבריות. ורבא קאמר דלקיים מילי דאבות, דאז יתקן מעשיו שיהיה טוב לעצמו במדות. ואמרי לה, דלקיים מילי

דברכות, דאז יתקן שיהיה טוב לשמים, וכל אחד מהני אמוראי נקט כל א' מהני ג' מיני חלוקים במעשים טובים של אדם וק"ל:

מבואר בדברי הגר"א והמהרש"א ששלושה חלקים הם בעבודת האדם א' בין אדם למקום ב' בין אדם לחבירו ג' ובין אדם לנפשו

בתורה משלים האדם את השלימות של בין אדם לעצמו שלמות המתבארת במסכת אבות, משום שמידות טובות הם שלימות האדם בעצם גם כשאינו בחברת אנשים, וזהו יעוד התורה לרומם את האדם, וכח זה עומד לעומת היצר הרע של עריות המשחית את הנפש.

את הבין אדם לחבירו משלים האדם ע"י גמילות חסדים, והוא הכח העומד מול שפיכות דמים.

ובין אדם למקום הוא עמוד העבודה המבואר במסכת ברכות, שהוא הכח העומד מול עבודה זרה.

וזהו הביאור במה שאמר רב יוסף בפסחים (ס"ח:) ביומא דעצרת, אמר רב יוסף עבדי לי עגלא תלתא ואמר: אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. ופרש"י אי לאו האי יומא שלמדתי תורה ונתרוממתי, אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם.

מבואר בדברי רש"י, שתכלית לימוד התורה היא "ונתרוממתי" שנעשה אדם מרומם.

וזה מבואר מאד עפ"י דברי הגר"א דהתורה היא הכלי לבין אדם לעצמו.

אם כן תכלית לימוד התורה זה לא רק לדעת את הוראותיה אלא תכלית ידיעת הוראותיה, היא הרוממות, הונתרוממתי שעליה דיבר רב יוסף בחג השבועות.

א"כ בפסוק ואת צנועים חכמה מבואר שהבסיס שתורה תוכל לפעול רוממות אצל האדם, היא צניעות, ואת צנועים חכמה.

וראוי להבין מה השייכות של צניעות לבין אדם לנפשו – לימוד התורה?

בספר חזון למועד מבאר רבי אריה ליב שפירא הכהן שליט"א (משגיח יש"ק פוניבז') הדברים יתבארו על פי מה שכתב המהר"ל: על הפסוק (משלי י"א ב) "בֹּא זְדוּן וַיָּבֵא קָלוֹן וְאֵת צְנוּעִים חֲכָמָה" וז"ל: שלמה המלך רצה לומר, כי עם הזדון, דהינו מי שאינו צנוע, והוא נקרא זדון, שאין לו בושה להיות מתפעל מן הבריות, וזה נקרא זדון לב. וכאשר האדם הוא כך, בא קלון וחרפה אליו כפי מדתו אשר נמשך אחריו, שהוא רחוק מן הכבוד, ולפיכך ויבא קלון.

"וְאֵת צְנוּעִים חֲכָמָה" – כי מי שהוא בצניעות נמשך אחריו החכמה, כי החכמה ראוי לה הצניעות, והטעם בכל זה, כי החכמה עצמה היא צנועה ונסתרת, ואין החכמה בנגלה.

אבל מי שמעשיו בבלתי צניעות זו, הוא גשמי, ואין ראוי אליו החכמה, שכמו שיש אל החכמה מעלה עליונה נסתרת, כן יש אל החומרי מדריגה שפלה נגלית. (נתיבות עולם נתיב הצניעות פרק א)

הביאור הדבריו הוא, שהתורה היא דבר פנימי רוחני, כמו כן התורה אינה כשאר חכמות שתכליתם היא ידיעה התורה, אלא תכליתה להתמזג באדם ולרוממו, להיות פנימי, רוחני, ולבנות את הבין אדם לנפשו שלו כדברי הגר"א, וכשתכונות האדם הם סתירה לתורה, הרי שהתורה לא תתמזג בו משום שהוא גשמי חיצוני.

שורש הצניעות היא פנימיות, אדם השוקד לפתח את הפנימיות שלו, סולד מלהתבלט ולהראות את הדברים החוצה, מכיון שהוא חושש וירא שאם זה יראה חוצה, תתערב בזה איזה חיצוניות, וא"כ כבר ערבבתי כאן קורט של חיצוניות, אזי כבר אין זו פנימיות.

התורה הק' היא צנועה ונסתרת, היא פנימית – רוחנית, ורק מי שעובד בפנימיותו דהיינו שמשקיע את כל כוחותיו על פנימיותו הוא יכול להשתייך לחכמה.

וזהו הטעם שצריך להקפיד שלימוד התורה עצמה תהיה בהצנע, וכן בכל המעשים לעשותם בצניעות, כי מי שאינו צנוע בכל הנהגותיו אינו יכול להתקשר לחכמה.

וזהו הביאור בפסוק "וְהִצְנַע לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ" (מיכה ו ח) השיקול היחיד הוא עשייה רק עם אלוהים ולא עם אף אחד אחר.

וזה מה שכתב המהר"ל מי שאינו צנוע, הוא נקרא זדון, שאין לו בוש להיות מתפעל מן הבריות... הוא מתפעל מה יגידו עליו הבריות לכן הכל אצלו זה חיצוניות, כל עבודת השם שלו זה רק כלפי הבריות ותו לא, זה לא תורה שתתמוג בתוכו ותרומם אותו, אדם כזה מעולם לא יגיע לשלמות נפשו על ידי התורה.

רק כשלומד בצנעה ובענוה, ולא כדי להתבלט, אז יזכה לחכמת התורה שתתמוג בתוכו ותהיה חלק ממנו.

ואם כן יתכן שאדם לומד לבד, אבל דואג שכל העולם ידע על כך, וכן להפך אדם לומד עם חברותא בתוך בית מדרש הומה אדם בלי רעש וצלצולים, וזה נקרא בצנעה.

בספר מכתב מאליהו (ח"ג עמ' 289) מבאר את דברי הגמ' בברכות (ל"ד:) מאי "עין לא ראתה אלקים זולתך" (ישעיה ס"ד ג') אמר ר' יהושע בן לוי: זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית.

חז"ל מסבירים שיין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, זה שכר עולם הבא, כך מבטאים הם דברים רוחניים נשגבים במשל לשבר את האוזן, זה יין המשומר בענביו.

וראוי להבין את תוכן העניין?

וביאר הרב דסלר זצ"ל שלעולם הבא, זוכה האדם רק ע"י פנימיות אמיתית, כל דבר היוצא לחוץ, ואפילו רק חושבים אודותיו איך הוא נראה כלפי חוץ, כבר אינו שייך לטהרת העולם הבא, וזהו ענין "עין לא ראתה אלקים זולתך" פנימיות שעיני זר לא ראוהו, זולת הקב"ה, כי פנימיות גמורה אינה נראית לעין כלל, זוהי בחינת יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. עכ"ד.

וביאר המשגיח רבי חיים פרידלנדר זצ"ל לעולם הבא זוכה האדם רק על ידי פנימיות אמיתית, מה זה עולם הבא? זה עולם רוחני, רוחניות היא פנימיות, פנימיות אמיתית בלי שום חיצוניות, כל דבר היוצא ל-חוץ אפילו רק חושבים אודותיו איך הוא נראה כלפי חוץ, זה כבר לא פנימיות.

אם אני עושה משהו, ואני חושב או שואל את עצמי איך ומה האחרים יגידו על זה? מה הם יחשבו על מה שאני עושה? אם כן אני כבר חושב על הרושם החיצוני של הדבר, ואם כך המצוה כבר איבדה את ערכה הפנימי, כיון שאני כבר מערב חיצוניות לתוכה, דבר כזה כבר אינו שייך לטהרת עולם הבא, זה כבר לא עולם רוחני טהור, זה הענין של "עין לא ראתה אלקים זולתך" פנימיות שענין זר לא ראוהו, פנימיות שמישהו אחר זולת הקב"ה לא ראה, זהו הפירוש "אלקים זולתך" פנימיות שמתגלית רק כלפי השם יתברך, כי פנימיות גמורה אינה נראית לעין כלל.

זהו בחינת יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, וזה חז"ל רוצים לבטא, היין שמשומר בתוך ענביו, ומאז ששת ימי בראשית אף אחד עדיין לא ראה את הערך הפנימי של המעשה הזה.

זהו הביאור בהצנע לכת עם אלוקיך, והיינו שיש ללכת רק עם ה' יתברך, ובכל מעשה לשאול את עצמי איך מעשי מוצאים חן בעיני ה' יתברך, אבל חס ושלום לא לחשוב מה יאמרו הבריות על דברים אלו.

וכך כותב בספר שעורי דעת לרבי יוסף יהודה בלוך אב"ד טלז שהטעם לזה הוא, כי כלל גדול וברור להיודע בכוחות נפש האדם, כי כל אדם אינו משוחרר מהתחשבות עם סביבתו, כי אי אפשר לו לאדם בעשותו איזו פעולה בפני אחרים שלא יתפוס מקום במחשבתו ההרהור כיצד מתייחסים לזה אנשי סביבתו, ודבר זה יגרום הפסד לחכמה, משתי בחינות.

ראשית, מכיון שמחשבתו אינה נתונה רק לענין גופו, וטרודה גם בענינים אחרים, מונעת היא אותו במידה ידועה, מלהתעסק ומלחדור לתוך תוכה של החכמה.

והשנית, כשנמצאים בסביבתו אנשים אחרים, מתעורר אצלו הרצון למצוא חן ולהתכבד בעיניהם, א"כ עלול שיטעה במשפטו, ולא תצא הפעולה בטהרתה כפי הדרוש.

ועד היכן יש בכוחה של מחשבה כזאת להזיק, רואים אנו ממה שמובא בפרי מגדים בפתיחה לאו"ח, שהמורה המעיין בהוראה, צריך להיזהר שלא ימצאו אצלו אנשים בלתי ידועים לו, מפני שיטרידו מחשבתו מלכוון לאמיתה של הלכה, (סדר הנהגת הנשאל סדר ג א)

וזהו כמו שנתבאר שע"י טירדת המחשבה, יחסר לו העיון וההתעמקות הדרושה לברר את הדין לאמיתו, וגם עלול הוא מפני רצונו להתכבד, לטעות ע"י שימהר לפסוק הדין קודם העיון הנכון, ומובן הוא שמחשבה מטרדת כזו, מונעת הרבה לרכישת החכמה.

הפרסוב מויק

איתא במדרש שיר השירים (סוף פרשה ח ד"ה כרמי שלי) רבי חי' בריה דרבי אבא דיפו אמר, הלומד תורה בצער נוטל אלף, שלא בצער מאתים נוטל בשכרו, ממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי, שבטו של נפתלי על ידי שהיו עוסקים ולומדים תורה בצער, נטלו שכר אלף, הדין הוא דכתיב (דברי הימים א יב, לה): ומנפתלי שרים אלף. אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה שלא בצער, נטלו שכר מאתים, שנאמר (דברי הימים א יב, לג): ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם.

רבי יודן בשם רבי בון אמר, הלומד תורה שלא במקומו נוטל שכר אלף, ובמקומו נוטל שכר מאתים, וממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי, שבטו של נפתלי על ידי שהיו למדין תורה שלא במקומו נטלו שכר אלף, הדין הוא דכתיב: ומנפתלי שרים אלף, אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה במקומו, נטלו שכר מאתים, שנאמר: ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם.

ומבואר ששבט נפתלי זכה לחלק גדול בתורה, מפני שהיו למדין בצער ושלא במקומו.

ושאל הרב הלל קופרמן שליט"א (מובא בספרו הללי נפשי פירוש על שיר השירים עמ' רל"ט) את הרב שטיינמן זצ"ל מדוע למרות האמור אודות שבט נפתלי, לא מצינו שבט נפתלי היו שותפים למסירת התורה, ולא עלה שמים בין תופסי התורה המיוחדים שבעם ישראל, כמו שמצינו בשבט לוי ויששכר ויהודה כמו שאמרו ביומא (כ"ו). אמר רבא לא משכחת צורבא מרבנן דמורי, אלא דאתי משבט לוי או מיששכר וכו' ואימא יהודה וכו' והיכן נפתלי?

וענה לו הרב שטיינמן, שבט נפתלי בגלל שלמדו תורה בצער ושלא במקומם, זכו בזכות גדולה יותר, שגם התלמידי חכמים שבהם לא נתפרסמו ולמדו תורה בסתר.

ואמר הרב שטיינמן דעו לכם, כי הרבה מהתלמידי חכמים המופלגים שהיו במשך הדורות, מסתבר שהיו משבט נפתלי, וזכו להשאר נסתרים בלי כבוד, וזוהי שלימות התורה, שאין עמה שום כבוד, וכולה רק לה'.

וזהו מה שכתוב שמרדכי ירד מגדולתו אחר הנס, דמכיון שהיה לו כבוד ושררה זה הוריד אותו בדרגה.

ושאל ר' הלל שוב, הרי בגמ' מבואר שהטעם שירד מדרגתו לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה (רש"י במגילה ט"ז:) ולא בגלל הכבוד שקיבל.

ענה לו הרב שטיינמן ששני אלו תלויים זה בזה, הכבוד והשררה מביאים בהכרח את הביטול תורה.

עוד שאל את הרב שטיימן האם כל גדולי הדורות שעברו אשר היה להם פרסום רב כדוגמת רבי עקיבא איגר, והחתם סופר, ורבי חיים עוזר והתפ"ץ חיים ועוד, האם לכולם היה חסרון, הרי הם העמידו את עם ישראל וכל קיומנו בזכותם?

ענה לו הרב שטיינמן אה"נ אך הם מסרו נפשם כדי להנחיל את התורה, וכידוע שעשו הרבה טצדקי איך לבטל את הכבוד שקבלו ולהמעיטו.

עוד הוסיף ואמר הכבוד עושה רק רע, אבל היום בלי פרסום אף אחד לא עושה, הנה כולם כותבים תואר "הגאון המפורסם" וכי זו חשיבות, אדרבה, אם היה גאון לא מפורסם היתה מעלתו גדולה יותר.

והנה בסוכה (מ"ה:): איתא לא פחות עלמא, מתלתין ושיתא צדיקי, דמקבלי אפי שכינה בכל יום. וידוע שהדיבוק אמר על הגר"א, שהיה ראוי להיות ראשון הל"ו צדיקים, אך מכיון שנתפרסם וקיבל הרבה כבוד היה רק השני שבהם. והרי הגאון ברח בכל כוחו מן הפרסום, ואעפ"כ פגע הפרסום במשהו דק מדרגתו!!! ראו אמר הרב שייטנמן כמה מזיק הפרסום לאדם...

מעשה היה עם רבי חזקיה יוסף מישקובסקי רבה של קריניק.

שפעם אחת קרא לאחר מילדי העיר, ושאלו אמור נא לי בני, אם היו שמונה נרות דולקים, ובאה הרוח וכיבתה שלושה כמה נשארו?

חמישה השיב הילד לאלתר, כשסימן תמיהה מסתמן על פניו, וכי הרב סבור שאפילו חשבון פשוט כזה לא אדע?

השיבו הרב טעות בידך בני, אלו שדולקים כולם רואים אותם ונהנים לאורם, אבל הם לא יוכלו להשאר, כי בעוד זמן מועט כשיגמר השמן יכבו לגמרי ושוב לא יישאר מהם כלום.

אלו שנשארים, הם דווקא שלושת הכבויים שלא דולקים, וכך הם יישארו בשלמות עם השמן שבתוכם, כמו שהם.

כך הם חיי האדם, האדם אוהב להתבלט כדי שכולם יראו את אורו ויתבוננו בו, אבל הרי ידוע שאם הנר דולק אורך ימיו קצר, ובסוף כבה כליל.

נסיון החיים מלמדנו, שדבר זה אינו מחזיק מעמד זמן רב, דוקא האדם היודע להצטנע מעין רואים, שאינו מדליק את הנר מעל ראשו כדי שכולם יראו אותו ויתבוננו בו, הוא אשר נשאר

לעולם במעלתו ובשלמות מידותיו, ומוסיף והולך בקודש עד שנהיה לאדם גדול.

מפורסם הדבר עד כמה החפץ חיים רצה להסתיר את עצמו, ולכן בתחילה החליט להוציא לאור את ספרו חפץ חיים בעילום שם, וגם בעת מסעותיו להפיץ את הספר לא גילה לאיש שהוא מחברו אלא הציג את עצמו כסוכנו של המחבר, ונהג כמוכר ספרים עני נודד.

מעמדו זה שיצר לו, גרם לו לעתים קרובות סבל ואי נעימויות, כי לא תמיד התייחסו אליו בכבוד הראוי, ויש אשר העגלונים או הסבלים או אנשים פשוטים אחרים שבא אתם במגע היו מזלזלים בו, ולפעמים גם מבזים אותו, אבל החפץ חיים לא התחשב בזה כלל, ולא עוד אלא שהיה מתקבל הרושם שהוא מרוצה מזה.

במקרים רבים לא האירה לו ההצלחה פנים, ונמצאו אנשים מבין תלמידי החכמים שהכירו בו שאיננו מהדיוטות, והתחילו לעקוב אחריו, עד שגילו שהוא מחברו של אותו ספר וכי הוא תלמיד חכם וצדיק.

בראות החפץ חיים שיצא הסוד ואין בידו להכחיש את זהותו, היה מסתלק ממקום זה למקומות מרוחקים יותר וממשיך בהתחפשותו.

לאחר כמה שנים, קרה מקרה שרמאי אחד הופיע בעיירות, והציג את עצמו כמחבר חפץ חיים, החפץ חיים חשש שיצא מזה חילול השם, ונאלץ להדפיס את המהדורות הבאות בשמו.

כשהתחיל לצאת שמו בעולם, הצטער מאד והיה מביע דאגתו מקורביו על הפירסום הזה.

הוא היה מתחנן שלא יכתבו עליו ולא יפרסמו אותו, כשרבי שמואל נח גוטליב הדפיס בשנת תרע"ב את ספרו אהלי שם, המכיל תולדות הרבנים פנה לחפץ חיים שיודיע לו את

תולדותיו ועל דבר הספרים שחיבר וכו' והחפץ חיים השיב לו את הדברים דלהלן:

אחד"ש הוד מעלתו, קבלתי מכתבו ומאד הייתי חפץ למלאות בקשת כתר"ה אבל ידידי קשה לי הדבר הזה, כי כבר נתפרסם שמי הרבה יותר מן המדה נגד רצוני, ואיך אוכל להיות בעצמי גורם עוד פירסום ע"י כתיבת כל חיבור (שהוצאתים רק בזכות כלל ישראל) וכהנה ויש לי עוד טעמים בזה שקשה לי הדבר מאד ואתו הסליחה.

גם כשנודע לחפץ חיים שהרב מ ישר כתב עליו בעתונות ארצות הברית מאמר באנגלית, ומתכוון להוציא לאור ספר מיוחד על תולדותיו, הריץ לו מיד מכתב בכתב ידו מתאריך כ' אלול תרפ"ה וזה לשונו: נודעתי אשר כ"ת הדפיס בלשון אנגלית את שמי ותולדותי, ועתה בדעתו להדפיס גם בלשון עברי, ולהרחיב הענין.

אבקשו מאד שיחדל מזה, כי אין זה לפי רצוני והנהגתי, כל ימי חיי.

ואילו הייתי יודע מזה מתחילה, גם באנגלית לא מתרצה, אך מה שכבר אין – אין, ועל כל פנים על להבא למנוע מזה, כי יש לי צער מזה. וכלל אחז"ל נגיד שמא אבד שמי, וכשם שקיבל שכר על הדרישה כן יקבל שכר על הפרישה.

כתר כהונה וכתר תורה

הגמרא בהוריות (י"ג.). אומרת: מְמַזְרֵר תְּלַמֵּיד תְּחָכֵם קוּדָם לְכֹהֵן גָּדוֹל עִם הָאֲרֶץ. דְּכָתִיב (מְשָׁלִי ג) יְקָרָה הִיא מְפָנִינִים, יְקָרָה הִיא מְכַהֵן גָּדוֹל שְׂנֵאֲנָס לְפָנַי וְלְפָנִים:

והנה קדושת כהן גדול באה ממידה מופלגת של צניעות, כדאיתא בגמרא יומא (מ"ז.) ת"ר שבעה בנים היו לה לקמחית, וכולן שמשו בכהונה גדולה.

אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך? אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי.

וכתב שם רש"י: ראיתי בתלמוד ירושלמי: "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מְלֶךְ פְּנִימָה מְמֻשְׁבָּצוֹת זָהָב לְבוֹשָׁה" (תהלים מ"ה י"ד) אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהן גדול הלבוש משבצות זהב.

והנה בירושלמי יומא (פ"א ה"א) איתא שם: שלחו חכמים ואמרו לה מה מעשים טובים יש בידך? אמרה להם יבוא עלי, אם ראו קורות ביתי שערות ראשי ואימרת חלוקי מימי.

אמרו כל קימחיא קמח, וקמחא דקמחית סולת, וקראו עליה המקרא הזה "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מְלֶךְ פְּנִימָה מְמֻשְׁבָּצוֹת זָהָב לְבוֹשָׁה"

והרי שהנהגה של צניעות יתירה "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מְלֶךְ פְּנִימָה" מביאה את קדושת הכהן הגדול "מְמֻשְׁבָּצוֹת זָהָב לְבוֹשָׁה" כהן גדול הלוּבש בגדי זהב.

ובזכות הצניעות שהיה בקמחית, זכתה, לשבעה בנים כהנים גדולים.

לעומת זאת, הממזר בא לעולם ממציאות של פריצות, גילוי עריות שזה ההיפך הגמור מן הצניעות, וההנהגה של פנימה. ומכל מקום ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ? היתכן?

הביאור בזה הוא, כי למרות שהממזר בא ממקור משחת שכולו פריצות וגילוי, עתה הוא ההיפך הגמור, אלא כל מהותו זה צניעות ופנימיות, כי בהיותו תלמיד חכם הדבק בקדושת התורה, הוא נדבק ונמשך למדרגת הפנים וההסתר של דברי תורה, כי אם הוא זכה לתואר תלמיד חכם מחמת צניעותו, כי "וְאֵת צְנוּעִים חִכְמָה"

ומאידיך הכהן הגדול שהוא עם הארץ, השיל מעליו את הצניעות והפנימיות, וכולו חיצוניות, ולכן התורה לא שוכנת בו, ולכן ממזר תלמיד חכם, קודם לו במעלה.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679